

Jakie mogą być scenariusze wykonania układu zawartego z wierzycielami

Postępowanie o zatwierdzenie układu ma na celu wsparcie dłużnika w kryzysie finansowym i uchronienie go przed upadłością. W toku postępowania dłużnik negocjuje z wierzycielami zasady spłaty swojego zadłużenia. Jeżeli wyrażą oni aprobatę dla propozycji dłużnika, zostaje zawarte porozumienie (zwane też przez przepisy prawa „układem”), które określa, w jaki sposób dłużnik spłaci swoich wierzycieli. Jeżeli do zawartego porozumienia pozytywnie odniesie się również sąd (poprzez wydanie postanowienia o zatwierdzeniu układu), to dłużnik przechodzi do realizacji najważniejszego wyzwania związanego z postępowaniem restrukturyzacyjnym – wykonania układu zawartego z wierzycielami, czyli dokonywania spłat swoich zobowiązań na warunkach ustalonych z wierzycielami. Przepisy określają szczegółowe scenariusze przewidziane na etapie wykonywania układu – to, który z nich się ziszczy, w dużej mierze zależy od tego, czy dłużnik sprostą złożonym wcześniej propozycjom spłaty swojego zadłużenia.

Norbert Frosztega
doradca restrukturyzacyjny,
Zimmerman Filippiak
Restrukturyzacja

Postępowanie o zatwierdzenie układu jest jednym z czterech postępowań restrukturyzacyjnych uregulowanych w prawie restrukturyzacyjnym. Wszystkie cztery postępowania mają na celu uchronić dłużnika (najczęściej przedsiębiorcę) przed upadłością. Środkiem do osiągnięcia tego celu, wokół którego skupia się postępowanie, jest układ (porozumienie) zawierany przez dłużnika ze swoimi wierzycielami. W postępowaniu o zatwierdzenie układu takie porozumienie zawierane jest w ten sposób, że (mówiąc w dużym skrócie) dłużnik formułuje propozycje układowe, przedstawiając nowe zasady spłaty swojego zadłużenia, a następnie wierzyciele podejmują decyzję co do porozumienia się z dłużnikiem – głosują za zawarciem układu albo przeciwko jego zawarciu. Jeżeli odpowiednia większość wierzycieli pozytywnie odniesie się do propozycji układu, to dochodzi do jego przyjęcia, a następnie cała sprawa trafia do sądu. Ten ostatni, jeżeli nie stwierdzi przeciwności, zatwierdza układ postanowieniem.

Gdy postanowienie sądu jest już prawomocne, następuje przejście do etapu wykonania układu. Z punktu widzenia wierzycieli to najważniejsza część szeroko rozumianego procesu restrukturyzacji – teraz mają oni bowiem zacząć otrzymywać środki, których spłatę obiecał im na nowych zasadach dłużnik. Ten ostatni zaś będzie się mierzyl z wyzwaniem sprostania propozycjom, które złożył w toku postępowania o zatwierdzenie układu. Jak wygląda zatem etap wykonywania układu? Co może się zmienić w jego toku?

Realizacja porozumienia

Wykonanie układu przez przedsiębiorcę sprowadza się do realizowania poszczególnych elementów porozumienia, które

zawarł on ze swoimi wierzycielami. Jeżeli układ przewidywał ratalną, comiesięczną spłatę zobowiązań dłużnika, to miesiąc w miesiąc przedsiębiorca powinien spłacać na rzecz wierzycieli określoną kwotę pieniężną. W celu stałego monitorowania postępów w spłatach zobowiązań prawo restrukturyzacyjne przewiduje funkcję nadzorca wykonania układu. Weryfikuje on realizację układu przez dłużnika. Dysponuje przy tym kompetencjami ułatwiającymi realizację przypisanych mu zadań. W szczególności może się zapoznawać z dokumentami dotyczącymi majątku i zobowiązań dłużnika. Nadzorca wykonania układu raz na trzy miesiące składa do sądu sprawozdanie, w którym w szczególności zawiera informacje o tym, czy przedsiębiorca prawidłowo i terminowo realizuje postanowienia układu. Powyższe elementy etapu wykonywania układu można uznać za rutynowe. Co nietypowego może się jednak wydarzyć w toku wykonywania układu?

Zmiana sytuacji

Nie zawsze spłata zobowiązań będzie wyglądała dokładnie tak, jak przewiduje to zatwierdzony układ. Zmiana sytuacji ekonomicznej przedsiębiorcy w toku wykonania układu może stanowić podstawę wdrożenia procedury modyfikującej postanowienia układu. W zależności od tego, czy finanse dłużnika uległy poprawieniu, czy też pogorszeniu, można dążyć do zwiększenia obciążenia ekonomicznego wynikającego z wykonania układu bądź do zmniejszenia ciężaru jego wykonania.

Odnotowanie trwałego wzrostu dochodu z przedsiębiorstwa dłużnika będzie stanowiło bodziec do wystąpienia przez uprawniony podmiot o zmianę układu (podmiotem uprawnionym jest chociażby wierzyciel) i żądania np. zwiększenia wysokości spłat na rzecz wierzycieli. Analogicznie będzie w przypadku odnotowania trwałego zmniejszenia dochodu z biznesu prowadzonego przez dłużnika, przy czym oczywiście w tym ostatnim przypadku modyfikacja układu będzie zmierzała do ograniczenia wysokości płatności na rzecz wierzycieli.

Zmiana układu ma zatem za zadanie dostosować porozumienie zawarte między dłużnikiem a jego wierzycielami do zmieniających się warunków ekonomicznych i zdolności uzyskiwania dochodu przez przedsiębiorcę. Do częstych zmian układu w postępowaniu restrukturyzacyjnym dochodziło np. w czasie pandemii COVID-19, kiedy wprowadzone obostrzenia powodowały zmniejszenie wpływów pieniężnych dłużników (np. w wyniku ograniczeń w handlu).

Procedura zmiany układu, mówiąc w uproszczeniu, polega na ponownym przeprowadzeniu restrukturyzacji – wierzyciele będą ponownie głosowali za zmienionymi propozycjami spłaty albo przeciwko nim. W konsekwencji tylko za zgodą odpowiedniej większości wierzycieli układ będzie mógł zostać zmieniony.

Warto jeszcze dodać, że zmiana układu może polegać na odebraniu dłużnikowi zarządu nad jego przedsiębiorstwem i powierzeniu go innej osobie. Może się bowiem zdarzyć, że biznes dłużnika generuje dochody pozwalające realizować układ, ale sposób sprawowania zarządu nie pozwala prawidłowo wykonywać układu. W praktyce są to jednak rzadkie przypadki.

Uchylenie

Skrajnym przypadkiem braku ziszczenia się modelowego rozwoju wypadków jest sytuacja uchylenia układu. Układ uchyla sąd na wniosek uprawnionych podmiotów (np. wierzycieli). Może to nastąpić jedynie wówczas, gdy dłużnik nie wykonuje postanowień układu albo wtedy, kiedy jest oczywiste, że układ nie będzie wykonywany. Prawo restrukturyzacyjne przewiduje, że jeżeli dłużnik nie wykonuje zobowiązań powstałych po zatwierdzeniu układu, to domniemywa się, że oczywiste jest, że układ nie będzie wykonany. Dopuszczenie takiego scenariusza w ustawie wynika z prostego założenia, że jeżeli dłużnik nie jest w stanie wykonywać układu, to nie ma potrzeby fikcyjnego utrzymywania w mocy porozumienia zawartego z wierzycielami.

Ponadto trzeba dodać, że sam fakt zawarcia układu nie wyklucza możliwości ogłoszenia upadłości przez dłużnika w okresie jego realizacji. Jeżeli po zatwierdzeniu układu dłużnik utracił możliwość regulowania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych i popadł w ten sposób w niewypłacalność, to może dojść do ogłoszenia jego upadłości. W takim przypadku układ wygasa z mocy prawa.

Podsumowanie

W praktyce dłużnikowi najczęściej zależy na tym, aby prawidłowo wykonywać układ zawarty z wierzycielami. W ten sposób spłaca swoje zobowiązania, a także odzyskuje wiarygodność w oczach kontrahentów i osób, które udzieliły mu finansowania. Trzeba jednak pamiętać, że to właśnie na etapie wykonywania układu przedsiębiorca przechodzi swego rodzaju sprawdzian – rzeczywistość rynkowa weryfikuje, czy jego sytuacja ekonomiczna pozwala na dalsze prowadzenie działalności i spłatę zobowiązań na nowych zasadach, a tym samym na pokrycie złożonych wierzycielom obietnic. Przechodząc przez proces restrukturyzacji, trzeba dążyć do zawarcia porozumienia z wierzycielami, mając jednak z tyłu głowy, że następnie przyjdzie etap jego wykonania. Występując w roli dłużnika lub wierzyciela, warto widzieć, jakie instrumenty przewiduje ustawa, kiedy okaże się, że sytuacja ekonomiczna wykonującego zawarty układ uległa trwałemu pogorszeniu bądź poprawieniu. Znajomość przepisów prawa restrukturyzacyjnego pozwoli wybrać odpowiednie działania, szyte na miarę zmieniającej się kondycji gospodarczej wykonującego układ dłużnika.

Podstawa prawna

• ustawa z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2309; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 1723)